RÁÐGEFANDI ÁLIT
10. desember 1998

(Tilskipun ráðsins 89/987/EBE – Landsréttur ekki réttilega lagaður að ákvæðum tilskipunar – Skaðabótaábyrgð EFTA-ríkis)

Mál E-9/97

BEIÐNI um ráðgefandi álit EFTA-dómstólsins, samkvæmt 34. gr. samningsins milli EFTA-ríkjanna um stofnun eftirlitsstofnunar og dómstóls, frá Héraðsdómi Reykjavíkur í máli sem rekið er fyrir dómstólnum

Erla María Sveinbjörnsdóttir

gegn

íslenska ríkinu

varðandi túlkun 6. gr. EES-samningsins og tilskipunar ráðsins 80/987/EBE, eins og tilskipuninni var breytt með tilskipun ráðsins 87/164/EBE. Vísað er til tilskipunarinnar í 24. tl. XVIII. viðauka við EES-samninginn.

DÓMSTÓLLINN,

skipaður: Bjørn Haug (framsögumanni), forseta, Þór Vilhjálmssyni og Carl Baudenbacher, dómurum,

dómritari: Gunnar Selvik,

hefur, með tilliti til skriflegra greinargerða frá:

- Stefnanda, Erlu Maríu Sveinbjörnsdóttur. Í fyrirsvari er Stefán Geir Þórisson hrl., Lögmenn Klapparstíg;

- Stefndu, ríkisstjórn Íslands. Í fyrirsvari er Árni Vilhjálmsson hrl., A&P Lögmenn og honum til aðstoðar sem ráðgjafi er Martin Eyjólfsson, lögfræðingur í utanríkisráðuneytinu;

- Ríkisstjórn Noregs. Í fyrirsvari sem umboðsmaður er Jan Bugge-Mahrt, aðstoðardeildarstjóri í konunglega utanríkisráðuneytinu;

- Ríkisstjórn Svíþjóðar. Í fyrirsvari sem umboðsmaður er Erik Brattgård, deildarstjóri í utanríkisráðuneytinu;

- Ríkisstjórn Stóra-Bretlands og Norður Írlands ("ríkisstjórn Bretlands"). Í fyrirsvari sem umboðsmaður er Dawn Cooper, lagadeild fjármálaráðuneytisins;

- Eftirlitsstofnun EFTA. Í fyrirsvari sem umboðsmaður er Håkon Berglin, deildarstjóri lagadeildar Eftirlitsstofnunar EFTA og honum til aðstoðar sem ráðgjafar eru Bjarnveig Eiríksdóttir og Anne-Lise H. Rolland, lögfræðingar í deildinni;

- Framkvæmdastjórn Evrópubandalaganna ("framkvæmdastjórnin"). Í fyrirsvari sem umboðsmenn eru Peter Jan Kuijper og Dimitrios Gouloussis, lögfræðilegir ráðgjafar hjá lagadeild;

með tilliti til skýrslu framsögumanns og munnlegs málflutnings stefnanda, stefnda, ríkisstjórnar Noregs, ríkisstjórnar Svíþjóðar, í fyrirsvari Anders Kruse, deildarstjóri í utanríkisráðuneytinu, Eftirlitsstofnunar EFTA og framkvæmdastjórnarinnar þann 17. september 1998,

látið uppi svohljóðandi

Ráðgefandi álit

Málsatvik og meðferð málsins

1 Með úrskurði frá 5. nóvember 1997 og beiðni dagsettri 12. nóvember 1997, sem skráð var hjá dómstólnum 18. nóvember 1997, óskaði Héraðsdómur Reykjavíkur, Íslandi, eftir ráðgefandi áliti í máli sem rekið er fyrir dómstólnum milli Erlu Maríu Sveinbjörnsdóttur, stefnanda, og íslenska ríkisins, stefnda.

2 Stefnandi málsins fyrir héraðsdómi, Erla María Sveinbjörnsdóttir, hafði starfað um langt árabil á vélaverkstæði er henni var sagt upp störfum með uppsagnarbréfi dags. 29. desember 1994 og skyldi uppsögnin taka gildi 1. janúar 1995. Uppsagnarfrestur var 6 mánuðir og var vinnuframlags hennar ekki óskað í uppsagnarfrestinum. Stefnandi fékk greidd laun til 12. mars 1995. Þann 22. mars 1995 var vélaverkstæðið tekið til gjaldþrotaskipta.

3 Stefnandi lýsti kröfu sinni í þrotabúið og krafðist jafnframt greiðslu frá Ábyrgðasjóði launa. Krafðist stefnandi launa á uppsagnarfresti, ógreiddrar hækkunar á launin, orlofs frá 1. maí 1994 út uppsagnarfrestinn til 30. júní 1995, orlofsuppbótar og desemberuppbótar, samtals kr. 743.844. Báðum kröfum stefnanda var hafnað.

4 Kröfu stefnanda á hendur þrotabúinu var hafnað á þeim forsendum að stefnandi væri systir eiganda 40% hlutafjár í vélaverkstæðinu og væri því ekki unnt að viðurkenna kröfuna sem forgangskröfu í búið. Því til stuðnings var vísað til 112. gr., sbr. 3. gr., laga nr. 21/1991 um gjaldþrotaskipti (hér eftir “lög nr. 21/1991” eða “gjaldþrotaskiptalög”). Samkvæmt 112. gr. gjaldþrotaskiptalaga njóta kröfur um ógreidd laun og kröfur svipaðs eðlis að jafnaði forgangsréttar, en þeir sem eru “nákomnir” þrotamanni njóta ekki þess réttar fyrir kröfum sínum. Orðið “nákomnir” er skilgreint í 3. gr. gjaldþrotaskiptalaga og tekur m.a. til manns og félags, sem maður honum nákominn á verulegan hlut í. Þá segir að nákomnir séu þeir sem eru “skyldir í beinan legg eða fyrsta lið til hliðar”.

5 Kröfu stefnanda á hendur Ábyrgðasjóði launa var hafnað á þeim forsendum að krafan hefði ekki verið viðurkennd sem forgangskrafa í þrotabúið. Þá var vísað til 1. mgr. 5. gr. og 6. gr. laga nr. 53/1993 um ábyrgðasjóð launa vegna gjaldþrota (hér eftir “lög nr. 53/1993” eða “lög um ábyrgðasjóð launa”). Samkvæmt 1. mgr. 5. gr. laganna tekur ábyrgð sjóðsins til tilgreindra krafna “sem viðurkenndar hafa verið sem forgangskröfur semkvæmt gjaldþrotaskiptalögum”. Ákvæði 6. gr. kemur þó í veg fyrir að tilteknir launþegar geti krafið sjóðinn um greiðslu krafna, m.a. þeir sem átt hafa 5% hlutafjár eða meira í gjaldþrota hlutafélagi og maki þess

sem svo er ástatt um “svo og skyldmenni hans í beinan legg og maki skyldmennis í beinan legg”.

6 Stefnandi höfðaði þá skaðabótamál á hendur ríkinu með stefnu birtri 12. mars 1997. Í stefnunni byggði stefnandi á því að íslenska ríkið bæri skaðabótaábyrgð á því að hafa ekki lagað löggjöf landsins réttilega að EES-samningnum, þ.e. að hafa ekki lagað löggjöf landsins (1. mgr. 5. gr. og 6. gr. laga nr. 53/1993 og 3. mgr. 112. gr. laga nr. 21/1991, sbr. 3. gr. sömu laga) réttilega að þeirri gerð sem vísað er til í 24. tl. XVIII. viðauka við EES-samninginn.

7 Héraðsdómur Reykjavíkur taldi túlkun á ákvæðum EES-samningsins nauðsynlega áður en niðurstaða fengist í málinu. Með vísan til þess og til 34. gr. samningsins milli EFTA-ríkjanna um stofnun eftirlitsstofnunar og dómstóls (hér eftir “samningur um eftirlitsstofnun og dómstól”) óskaði dómstóllinn eftir ráðgefandi áliti um eftirfarandi spurningar:

> *1. Ber að skýra gerð þá sem er að finna í 24. tl. í viðauka XVIII við Samninginn um Evrópska efnahagssvæðið (tilskipun ráðsins nr. 80/987/EBE frá 20. október 1980, eins og henni var breytt með tilskipun ráðsins 87/164/EBE frá 2. mars 1987), einkum 2. mgr. 1. gr. og 10. gr. hennar, á þann veg að samkvæmt henni megi með landslögum útiloka launþega, vegna skyldleika við eiganda sem á 40% í gjaldþrota hlutafélagi, frá því að fá greidd laun frá ábyrgðarsjóði launa á vegum ríkisins þegar launþeginn á ógoldna launakröfu á hendur þrotabúinu. Um er að ræða skyldleika í fyrsta lið til hliðar, þ.e.a.s. systkini?*
>
> *2. Ef svarið við spurningu nr. 1 er á þá leið, að launþegann megi ekki útiloka frá því að fá laun sín greidd, varðar það ríkið skaðabótaábyrgð gagnvart launþeganum að hafa ekki, samfara aðild sinni að Samningnum um Evrópska efnahagssvæðið, breytt landslögum á þann veg að launþeginn ætti samkvæmt þeim lögbundinn rétt til launagreiðslnanna?*

8 Vísað er til skýrslu framsögumanns um frekari lýsingu löggjafar, málsatvika og meðferðar málsins, svo og um greinargerðir sem dómstólnum bárust. Þessi atriði verða ekki rakin eða rædd hér á eftir nema að því leyti sem forsendur álitsins krefjast.

Löggjöf

Reglur EES-samningsins

9 Í 24. tl. XVIII. viðauka við EES-samninginn er vísað til tilskipunar ráðsins 80/987/EBE frá 20. október 1980 um samræmingu á lögum aðildarríkjanna um vernd til handa launþegum verði vinnuveitandi gjaldþrota, eins og henni var breytt með tilskipun ráðsins 87/164/EBE, (hér eftir "tilskipunin").

10 1. gr. tilskipunarinnar er svohljóðandi:

> "1. Tilskipun þessi gildir um kröfur launþega á hendur vinnuveitendum sem eru gjaldþrota í skilningi 1. mgr. 2. gr., í tengslum við ráðningarsamninga og ráðningarsamkomulag.
>
> 2. Aðildarríkjunum er heimilt að undanþiggja kröfur tiltekinna hópa frá gildissviði tilskipunar þessarar vegna ráðningarsamnings eða ráðningarsamkomulags af sérstökum toga eða vegna annars konar trygginga sem veita launþegunum sambærilega vernd og kveðið er á um í tilskipun þessari.
>
> Í viðauka eru taldir upp þeir hópar launþega sem getið er um í undanfarandi undirgrein.
>
> 3. Tilskipun þessi gildir ekki um Grænland. Þessi undantekning skal tekin til endurskoðunar verði breytingar á atvinnuháttum þar."

11 Í 24. tl. XVIII. viðauka við EES-samninginn, þar sem vísað er til tilskipunarinnar, er m.a. mælt fyrir um eftirfarandi aðlögun með tilliti til EES-samningsins:

> "a) Eftirfarandi bætist við I. þátt viðaukans:
>
> …
>
> H. ÍSLAND
>
> 1. Stjórnarmenn gjaldþrota félags eftir að fjárhagsstaða félagsins varð mjög slæm.
>
> 2. Þeir sem hafa átt 5% eða meira af fjármagni gjaldþrota hlutafélags.
>
> 3. Framkvæmdastjóri gjaldþrota félags eða aðrir sem vegna starfa sinna fyrir félagið höfðu þá yfirsýn yfir fjárhag þess að þeim mátti vera ljóst að gjaldþrot vofði yfir þegar teknanna var aflað.

4. Maki einstaklings sem er í þeirri aðstöðu sem tilgreind er í 1. – 3. lið svo og ættingi einstaklings og ættingi maka í beinan legg.[1]"

12. 10. gr. tilskipunarinnar er svohljóðandi:

"Tilskipun þessi hefur ekki áhrif á rétt aðildarríkja:

a) til þess að gera nauðsynlegar ráðstafanir til að koma í veg fyrir misnotkun;

b) til að hafna þeirri greiðsluábyrgð, sem getið er um í 3. gr. eða þeirri greiðsluskyldu, sem getið er um í 7. gr., eða lækka hana komi í ljós að skuldabindingin sé óréttmæt vegna sérstakra tengsla milli launþegans og vinnuveitandans og sameiginlegra hagsmuna sem leiðir til þess að þeir gera með sér leynilegt samkomulag."

Íslensk löggjöf

13 Ákvæði 1. mgr. 5. gr. laga nr. 53/1993 eru svohljóðandi:

"Ábyrgð sjóðsins tekur til eftirfarandi krafna í bú vinnuveitanda sem viðurkenndar hafa verið sem forgangskröfur samkvæmt gjaldþrotaskiptalögum:

a. kröfu launþega um vinnulaun fyrir síðustu þrjá starfsmánuði hans hjá vinnuveitanda, þar með talinn hluti launa sem haldið var eftir af vinnuveitanda skv. VIII. kafla laga nr. 86/1988,
b. kröfu launþega um orlofslaun sem koma áttu til útborgunar á síðustu þremur starfsmánuðum hans hjá vinnuveitanda,
c. kröfu viðurkennds lífeyrissjóðs um vangoldin lífeyrissjóðsiðgjöld sem fallið hafa í gjalddaga á síðustu 18 mánuðum fyrir frestdag að uppfylltum skilyrðum III. kafla laga þessara; ábyrgðin takmarkast þó við lágmark 4. gr. laga nr. 55/1980,
d. bóta vegna launamissis í allt að þrjá mánuði vegna riftunar eða uppsagnar vinnusamnings, enda skal sá sem krefst bóta samkvæmt þessum lið sýna fram á með vottorði vinnumiðlunar að hann hafi leitað eftir annarri atvinnu þann tíma sem bóta er krafist,
e. bóta til launþega sem vinnuveitanda ber að greiða vegna tjóns af völdum vinnuslyss eða til þess sem tilkall á til bóta vegna dauðsfalls launþega, enda fylgi bótakröfunni forgangsréttur í bú vinnuveitandans,
f. vaxta skv. 5. gr. vaxtalaga, nr. 25/1987, af kröfum samkvæmt stafliðum a-e frá gjalddaga þeirra til þess dags er krafan fæst greidd úr ábyrgðasjóði,

[1] Opinber texti. Enskur texti er svohljóðandi: "4. The spouse of a person in a situation specified in clauses 1 to 3 as well a his/her direct relative and direct relative´s spouse."

g. skiptatryggingar sem launþegar eða lífeyrissjóður hafa greitt. Sama gildir um óhjákvæmilegan kostnað sem launþegi eða sá sem krefst bóta skv. e-lið hefur orðið að greiða vegna nauðsynlegra ráðstafana til innheimtu kröfu sinnar, þó að hámarki samkvæmt ákvörðun sjóðstjórnar."

14 Ákvæði 1. mgr. 6. gr. laga nr. 53/1993 eru svohljóðandi:

"Eftirtaldir launþegar geta þó ekki krafið sjóðinn um greiðslu krafna skv. a-d-liðum 1. mgr. 5. gr.:

a. Þeir sem sæti áttu í stjórn gjaldþrota félags eftir að fjárhag þess tók verulega að halla. Þetta á þó ekki við um þá sem sæti eiga í varastjórn félags nema þeir hafi gegnt stjórnarstörfum á umræddu tímabili.
b. Þeir sem átt hafa 5% hlutafjár eða meira í gjaldþrota hlutafélagi.
c. Forstjóri, framkvæmdastjóri og þeir aðrir sem vegna starfa sinna hjá hinum gjaldþrota vinnuveitanda áttu að hafa þá yfirsýn yfir fjárhag fyrirtækisins að þeim mátti ekki dyljast að gjaldþrot þess væri yfirvofandi á þeim tíma sem unnið var fyrir vinnulaununum.
d. Maki þess sem ástatt er um sem segir í a-c-liðum, svo og skyldmenni hans í beinan legg og maki skyldmennis í beinan legg. (...)"

15 Samkvæmt 1. mgr. 112. gr. gjaldþrotaskiptalaga eru launakröfur og skyldar kröfur að jafnaði forgangskröfur í þrotabú. Frá þeirri meginreglu er þó eftirfarandi undantekning í 3. mgr. 112. gr.:

"Hvorki njóta þeir sem eru nákomnir þrotamanni réttar skv. 1.-3. tölul. 1. mgr. fyrir kröfum sínum né þeir sem hafa átt sæti í stjórn eða haft með höndum framkvæmdastjórn félags eða stofnunar sem er til gjaldþrotaskipta."

16 Hugtakið "nákomnir" í 112. gr. er skilgreint í 3. gr. gjaldþrotaskiptalaga, sem er svohljóðandi:

"Orðið nákomnir er í lögum þessum notað um þá sem eftirfarandi tengsl standa milli:

1. hjón og þá sem búa í óvígðri sambúð,
2. þá sem eru skyldir í beinan legg eða fyrsta lið til hliðar, en með skyldleika er í þessu sambandi einnig átt við tengsl sem skapast við ættleiðingu eða fóstur,

3. þá sem tengjast með hjúskap eða óvígðri sambúð með sama hætti og um ræðir í 2. tölul.,
4. mann og félag eða stofnun sem hann eða maður honum nákominn á verulegan hluta í,
5. tvö félög eða stofnanir ef annað þeirra eða maður nákominn öðru þeirra á verulegan hluta í hinu,
6. menn, félög og stofnanir sem eru í sambærilegum tengslum og um ræðir í 1.-5. tölul.”

Fyrri spurningin

17 Samkvæmt 1. mgr. 1. gr. tilskipunarinnar er það meginregla að allir launþegar eiga rétt á greiðslu frá ábyrgðasjóði launa verði vinnuveitandi gjaldþrota. Tilskipunin heimilar tvær undanþágur frá meginreglunni og koma þær fram í 2. mgr. 1. gr. annars vegar og í 10. gr. hins vegar. Með fyrri spurningunni leitast Héraðsdómur Reykjavíkur við að ákvarða umfang undanþáganna með því að spyrja um hvort túlka beri tilskipunina svo að hún heimili almenna reglu í íslenskum lögum sem útilokar systkini eiganda 40% hlutafjár í gjaldþrota félagi, sem þau eru launþegar hjá, frá því að fá greiðslur frá sjóðnum.

18 Dómstóllinn bendir á að kröfur stefnanda taka til tímabilsins frá 1. maí 1994 til 30. júní 1995. Dómstóllinn telur rétt að vekja athygli á að samkvæmt tilskipuninni skulu aðildarríkin gera nauðsynlegar ráðstafanir til að tryggja greiðslur á óinnheimtum kröfum launþega fyrir tiltekin tímabil sem ákvæði eru um í 3. og 4. gr. tilskipunarinnar. Stjórnvöld í ríkjunum hafa val um þá dagsetningu sem ábyrgðin miðast við innan ramma ákvæða 2. mgr. 3. gr. og miðað við þau tímamörk sem ákveðin eru í 2. mgr. 4. gr. Vernd launþega samkvæmt tilskipuninni er lágmarksvernd sem er takmörkuð við ábyrgð á launum fyrir þá dagsetningu sem stjórnvöld velja. Tilskipunin hefur þó ekki áhrif á rétt aðildarríkjanna til að beita eða koma á lögum og stjórnsýslufyrirmælum sem eru launþegum hagstæðari, sbr. 9. gr. tilskipunarinnar, þ.m.t. að tryggja ábyrgð á kröfum umfram tiltekið tímabil. Ákveði samningsaðili að tryggja ábyrgð á kröfum umfram það sem tilskipunin krefst er það undir ríkinu komið að ákveða gildissvið þeirrar ábyrgðar bæði að því er lýtur að tíma og þeim hópum launþega sem verndin tekur til. Þar sem það er ekki í valdi dómstólsins að gefa álit á skýringu innlendra laga á það sem hér á eftir fer aðeins við um þau tímabil sem skilgreind eru í 3. og 4. gr. tilskipunarinnar.

Ákvæði 2. mgr. 1. gr. tilskipunarinnar og aðlögunin í 24. tl. XVIII. viðauka við EES-samninginn

19 Eins og fram kemur hér að framan mælir 2. mgr. 1. gr. fyrir um þá undantekningu að aðildarríkjunum sé heimilt að undanþiggja kröfur tiltekinna hópa frá gildissviði tilskipunarinnar vegna ráðningarsamnings eða ráðningarsamkomulags af sérstökum toga eða vegna annars konar trygginga sem veita launþegunum sambærilega vernd og kveðið er á um í tilskipuninni.

20 Samkvæmt 2. málslið 2. mgr. 1. gr. tilskipunarinnar skulu þeir hópar launþega sem getið er um í 1. málslið 2. mgr. 1. gr. taldir upp í viðauka. Með 24. tl. XVIII. viðauka við EES-samninginn hefur viðaukinn við tilskipunina verið aðlagaður með tilliti til EES-samningsins og eru þar taldar þær undanþágur sem eiga við um Ísland.

21 Fyrsta spurningin sem kemur til álita er hvort samningsaðili að EES-samningnum geti eingöngu borið fyrir sig 2. mgr. 1. gr. tilskipunarinnar ef viðeigandi upptalning hefur verið gerð í viðaukanum. *Ríkisstjórn Noregs* heldur því fram að upptalningin í viðaukanum sé ekki tæmandi og að samningsaðili megi útiloka kröfur frá ákveðnum hópum launþega, að því tilskyldu að skilyrðum 1. málsliðs 2. mgr. 1. gr. tilskipunarinnar sé fullnægt. Á hinn bóginn halda bæði *Eftirlitsstofnun EFTA* og *framkvæmdastjórnin* því fram að upptalningin í viðaukanum sé tæmandi.

22 *Dómstóllinn* telur að það leiði bæði af því markmiði tilskipunarinnar að mæla fyrir um lágmarksvernd allra launþega og því að um sérstaka undanþáguheimild er að ræða í 2. mgr. 1. gr. tilskipunarinnar, að ákvæðið verði ekki skýrt rúmt með þeim hætti sem ríkisstjórn Noregs heldur fram. Það leiðir af orðalagi tilskipunarinnar að samningsaðilum er einungis heimilt að undanþiggja kröfur tiltekinna hópa samkvæmt 2. mgr. 1. gr. hennar með því að telja þá upp í viðauka við tilskipunina. Þá styður það þessa túlkun að viðaukinn yrði lítils virði ef samningsaðilar gætu að vild útilokað hópa launþega sem ekki eru taldir þar.

23 Þegar gengið er út frá framangreindu er nauðsynlegt að líta á umfang þeirra undanþága sem eiga við um Ísland og sem koma fram í viðaukanum. Samkvæmt lið H.2. í viðaukanum má undanþiggja frá gildissviði tilskipunarinnar kröfur þeirra “sem hafa átt 5% eða meira af fjármagni gjaldþrota hlutafélags”. Samkvæmt lið H.4. tekur undanþágan til eftirfarandi hóps: “Maki einstaklings sem er í þeirri aðstöðu sem tilgreind er í 1. – 3. lið svo og ættingi einstaklings og ættingi maka í beinan legg”. Álitaefnið er því, hvort hugtakið “ættingi í beinan legg” í lið H.4. verði túlkað svo að það taki til systur einstaklings sem liður H.2. tekur til.

24 *Stefnandi*, *Eftirlitsstofnun EFTA* og *framkvæmdastjórnin* halda því fram að skýra verði hugtakið sem notað er í upptalningunni fyrir Ísland svo að það taki ekki til systkina. *Stefndi* telur að systkini falli undir undanþáguna. Rök byggja í báðum tilvikum á orðalagi undanþágunnar og á markmiði Íslands með upptalningunni.

25 Að því er lýtur að orðalagi undanþágunnar tekur dómstóllinn fram að samningaviðræður fóru fram á ensku og var endanlegur texti samþykktur á ensku. Orðalag það sem valið var, “direct relative”, er ekki nákvæmt en með rúmri túlkun má skilja það svo að það taki einnig til systkina.

26 Dómstóllinn telur einnig rétt að nefna að við þýðingu textans úr ensku á önnur tungumál, sem öll hafa sama vægi, er breytilegt hversu nákvæmt orðaval er og hversu yfirgripsmikil hugtök eru notuð. Meirihluti annarra tungumálaútgáfa nota almenn hugtök sem svara til hugtakanna nánir eða nákomnir ættingjar (“direct relatives”, “close relatives”) sem túlka má svo að taki einnig til systkina. Í útgáfum á öðrum tungumálum (á íslensku, finnsku, frönsku þýsku, grísku og spænsku) eru sértækari og þrengri hugtök notuð, sem taka aðeins til ættingja í beinan legg, upp á við eða niður á við.

27 Þýðing textans á grísku sýnir hvernig slíkur merkingarmunur getur komið upp. Við munnlegan flutning málsins kom það fram að í grísku útgáfunni er notað hugtak sem svarar til enska hugtaksins “direct relative”. Í grísku lagamáli er hugtakið þó túlkað sem niðjar eða áar. Fyrir tilstilli grísks lagamáls öðlast bókstafsþýðing hins upprunalega enska texta því sértækari og mögulega þrengri merkingu en samningsaðilar gerðu e.t.v. ráð fyrir.

28 Þegar munur er á útgáfum á hinum ýmsu tungumálum, sem öll hafa sama vægi, er eðlilegt við túlkun að ganga út frá því að sú skýring skuli valin sem styðst við sem flestar tungumálaútgáfur. Þetta hefði í för með sér að ákvæðið hefði sama inntak í sem flestum aðildarríkjum. Þegar ákvæði sem gilda í öllum aðildarríkjunum eru túlkuð verður að telja þetta eðlilega leið. Í máli því sem hér er til umfjöllunar reynir hins vegar ekki á túlkun ákvæðis sem gildir almennt heldur undanþáguákvæði sem eingöngu á við um Ísland og gátu íslensk stjórnvöld valið þær undanþágur sem beitt yrði í landslögum. Þegar svo stendur á verður að telja að gefa eigi samkomulagi aðilanna um undanþágu fyrir Ísland meira vægi.

29 Dómstóllinn tekur fram að undantekningar þær sem nú eru í lögum um ábyrgðasjóð launa og gjaldþrotaskiptalögum hafa verið í íslenskum lögum frá árinu 1985. Ekkert bendir til þess að það hafi verið ætlun íslenskra stjórnvalda að víkja frá þeim undantekningum þegar EES-samningurinn var lögtekinn. Það verður því að ganga út frá því að markmiðið hafi verið að viðhalda þeim undantekningum sem giltu í íslenskri löggjöf. Slíkt væri og innan þess svigrúms sem samningsaðilar geta nýtt sér.

30 Hins vegar verður að líta til þess að orðalag það sem valið var á ensku, “direct relative” er ekki skýrt og að íslenska útgáfan, sem hefur sama vægi og aðrar tungumálaútgáfur, notar orðin “ættingi í beinan legg” sem vísar skýrlega til þröngs hóps ættingja í beinan legg, upp á við og niður á við, en ekki til systkina.

31 Dómstóllinn vísar til þess að sé íslenska undanþágan túlkuð svo að hún taki ekki til systkina, leiðir það til þeirrar niðurstöðu að Ísland hafi óskað eftir undanþágu í viðaukanum sem er ekki nægilega rúm til að ná yfir þær undantekningar sem heimilar voru samkvæmt íslenskum lögum. Þótt þetta gæti virst ólíklegt er sú skýring hugsanleg að aðilum hafi yfirsést það við gerð EES-samningsins að um tvenns konar undatekningar væri að ræða – undantekningar þær sem greinir í lögum um ábyrgðasjóð launa og þær undantekningar sem greinir í gjaldþrotaskiptalögum. Liður H í viðaukanum svarar til 1. mgr. 6. gr. laganna um ábyrgðasjóð launa og var einungis vísað til laga nr. 53/1993 um ábyrgðasjóð launa, en ekki til laga nr. 21/1991 um gjaldþrotaskipti þegar Ísland tilkynnti aðlögun landsréttar að tilskipuninni til Eftirlitsstofnunar EFTA.

32 Að öllu þessu athuguðu telur dómstóllinn að orðalagið “direct relative” / “ættingi í beinan legg” í lið H.4. í 24. tl. XVIII. viðauka verði að túlka svo að það taki aðeins til ættingja í beinan legg, upp á við og niður á við. Af því leiðir að undanþágan nær ekki til systkina.

33 Til áréttingar tekur dómstóllinn það fram að ríkisstjórn Íslands hefur við flutning málsins fyrir EFTA-dómstólnum einnig byggt á því að hafna megi kröfu stefnanda á hendur Ábyrgðasjóði launa á grundvelli liðar H.3. í 24. tl. XVIII. viðauka. Þar sem spurningar þær sem beint hefur verið til dómstólsins og málsatvik sem rakin eru varða aðeins túlkun tilskipunarinnar með hliðsjón af skyldleika stefnanda og hluthafa í fyrirtækinu telur dómstóllinn ekki ástæðu til að láta uppi álit um túlkun á þessum lið í viðaukanum.

Ákvæði 10. gr. tilskipunarinnar

34 Samkvæmt 10. gr. tilskipunarinnar hefur tilskipunin ekki áhrif á rétt aðildarríkja til að gera nauðsynlegar ráðstafanir til að koma í veg fyrir misnotkun (a liður 10. gr.), eða til að hafna þeirri greiðsluábyrgð sem mælt er fyrir um í tilskipuninni, eða lækka hana, komi í ljós að skuldbindingin sé óréttmæt vegna sérstakra tengsla milli launþegans og vinnuveitandans og sameiginlegra hagsmuna sem leiðir til þess að þeir gera með sér leynilegt samkomulag (b liður 10. gr.). Í máli því sem hér er fjallað um hefur verið vísað til beggja ákvæðanna sem grundvallar fyrir þeirri reglu íslenskra laga að systkini eiganda verulegs hlutafjár í gjaldþrota fyrirtæki eigi ekki rétt á greiðslu frá ábyrgðasjóði launa.

Ákvæði a liðar 10. gr.

35 Í málinu E-1/95, *Samuelsson* [1994-1995] EFTA Court Report[2] 145, lið 31 og áfram, komst dómstóllinn að þeirri niðurstöðu að heimild aðildarríkja til að gera nauðsynlegar ráðstafanir til að koma í veg fyrir misnotkun yrði ekki túlkuð svo að ákvæðið heimilaði almennt hvers konar ráðstafanir sem gætu með einhverjum hætti stuðlað að því að koma í veg fyrir misnotkun. Var sérstaklega vísað til félagslegs markmiðs tilskipunarinnar og þess að um undantekningarákvæði væri að ræða. Það verður því að túlka a lið 10. gr. þröngt, eins og önnur ákvæði sem heimila ríkjum að grípa til ráðstafana sem víkja frá meginreglum tilskipunar einstaklingum í óhag og þess verður að krefjast að allar ráðstafanir sem gripið er til á grundvelli ákvæðisins hafi þýðingu fyrir það markmið sem að er stefnt og að hófs sé gætt. Þetta kemur einnig fram í orðalagi a liðs 10. gr. þar sem segir að ráðstafanirnar verði að vera "nauðsynlegar ... til að koma í veg fyrir misnotkun". Það ríki sem ber fyrir sig undanþáguna verður því að sýna fram á að þessum skilyrðum sé fullnægt.

36 Sú fullyrðing að það sé nauðsynlegt til að koma í veg fyrir misnotkun að útiloka frá greiðslu frá ábyrgðasjóði launa þá launþega sem eru skyldmenni eiganda verulegs hlutafjár í gjaldþrota fyrirtæki, án tillits til aðstæðna í hverju máli, hefur ekki verið studd sannfærandi gögnum eða rökum. Þá hefur ekki verið sýnt fram á að þessu markmiði megi ekki ná að sama marki með ráðstöfunum sem hafa minni áhrif á þau réttindi sem tilskipunin veitir og miða að vernd launþega.

37 Af framangreindu leiðir að túlka verður a lið 10. gr. tilskipunarinnar svo að hún heimili ekki ráðstafanir til að koma í veg fyrir misnotkun sem felast í því að lög útiloki almennt systkini eiganda verulegs hlutafjár í gjaldþrota fyrirtæki, sem þau eru launþegar hjá, frá greiðslum frá ábyrgðasjóði launa.

Ákvæði b liðar 10. gr.

38 *Dómstóllinn* telur að rök þau sem greind eru hér að framan um a lið 10. gr. tilskipunarinnar eigi með sama hætti við um b lið 10. gr. Hið félagslega markmið tilskipunarinnar og það að b liður 10. gr. er undantekningarákvæði leiðir til þess að túlka verður b lið 10. gr. þröngt.

39 Eins og bent hefur verið á, einkum af *ríkisstjórn Bretlands*, fela ákvæði b liðar 10. gr. í sér sjálfstæða heimild til frávika og er greinin óháð ákvæðum 2. mgr. 1. gr. tilskipunarinnar. Það að launþegi sé í aðstöðu sem hefði mátt sæta undanþágu

[2] Skýrsla EFTA-dómstólsins 1. janúar 1994-30. júní 1995.

samkvæmt 2. mgr. 1. gr. kemur ekki í veg fyrir beitingu b liðar 10. gr. ef skilyrðum síðargreinds ákvæðis er fullnægt.

40 Það verður þó að hafa í huga að b liður 10. gr. mælir fyrir um forsendur sem verður öllum að vera fullnægt til þess að hafna megi greiðsluábyrgð samkvæmt ákvæðinu. Ein þeirra forsendna felst í "sérstök[um] tengsl[um] milli launþega og vinnuveitanda", í annan stað er gert ráð fyrir "sameiginleg[um] hagsmun[um] sem leiðir til þess að þeir gera með sér leynilegt samkomulag". Í þriðja lagi er gert ráð fyrir því að það "komi í ljós að skuldbindingin sé ólögmæt" vegna hinna sérstöku tengsla eða sameiginlegu hagsmuna sem leiða til samráðs. Fallast verður á það með *stefnanda*, *Eftirlitsstofnun EFTA* og *framkvæmdastjórninni* að vegna þess að um forsendur er að ræða sem verður öllum að vera fullnægt, verði ekki litið svo á að b liður 10. gr. geti verið grundvöllur almennrar reglu sem útilokar systkini eiganda verulegs hlutafjár í gjaldþrota fyrirtæki, sem þau eru launþegar hjá, frá greiðslum frá ábyrgðasjóði launa. Hvað sem öðru líður verður ríki sem leyfir slík frávik að sýna fram á að ráðstöfunin sé réttlætanleg.

41 Sú fullyrðing að það sé nauðsynlegt til að ná þeim markmiðum sem koma fram í b lið 10. gr. að útiloka almennt frá greiðslu frá ábyrgðasjóði launa tiltekna launþega á grundvelli tengsla við eiganda verulegs hlutafjár í hinu gjaldþrota fyrirtæki, án tillits til aðstæðna í hverju máli, hefur ekki verið studd sannfærandi gögnum eða rökum.

42 Af framangreindu leiðir að túlka verður b lið 10. gr. tilskipunarinnar svo að hún komi í veg fyrir að beitt sé ákvæðum innlendra laga sem fela í sér að systkini eiganda verulegs hlutafjár í gjaldþrota fyrirtæki, sem þau eru launþegar hjá, eigi almennt ekki rétt á greiðslu frá ábyrgðasjóði launa.

Síðari spurningin

43 Með síðari spurningunni ber Héraðsdómur Reykjavíkur upp það álitaefni hvort EFTA-ríkin hafi með því að samþykkja EES-samninginn skuldbundið sig til að sjá til þess að einstaklingar og aðilar í atvinnurekstri sem orðið hafa fyrir tjóni vegna ófullnægjandi aðlögunar landsréttar að ákvæðum tilskipunar geti fengið tjón sitt bætt.

Verður skaðabótaábyrgð ríkisins leidd af almennum meginreglum?

44 *Ríkisstjórn Íslands*, *ríkisstjórn Noregs*, *ríkisstjórn Svíþjóðar* og *framkvæmdastjórnin* halda því fram að EES-samningurinn skyldi EFTA-ríkin ekki til að bæta tjón sem einstaklingar verða fyrir vegna þess að landsréttur er ekki

réttilega lagaður að EES-samningnum. Þau lagarök sem aðilarnir vísa til þessu til stuðnings eru með ýmsu móti en þau má draga saman á eftirfarandi hátt. Hvorki EES-samningurinn né Rómarsamningurinn geyma ákvæði sem mæla fyrir um skaðabótaábyrgð ríkisins. Í rétti bandalagsins (EB-rétti) hefur meginreglunni um skaðabótaábyrgð ríkisins verið komið á í dómum dómstóls EB. Þar sem dómaframkvæmd dómstóls EB byggist að miklu leyti á sérstökum einkennum á réttarkerfi bandalagsins sem ekki er fyrir að fara í rétti efnahagssvæðisins (EES-rétti) verður dómaframkvæmdin ekki talin eiga við um EES-samninginn með stoð í 6. gr. EES-samningsins. EES-samningurinn er frábrugðinn Rómarsamningnum í mörgum atriðum sem hér skipta máli og má þar nefna að í EES-samningnum er ekki gert ráð fyrir framsali löggjafarvalds eða beinum réttaráhrifum og forgangi ákvæða EES-samningsins gagnvart landsrétti.

45 *Stefnandi* og *Eftirlitsstofnun EFTA* halda því hins vegar fram að þær skuldbindingar sem EFTA-ríkin hafa gengist undir samkvæmt EES-samningnum feli í sér skyldu til að bæta tjón sem einstaklingar verða fyrir vegna ófullnægjandi aðlögunar landsréttar að EES-rétti. Vísað er til framkvæmdar dómstóls EB þar sem meginreglan um skaðabótaábyrgð samkvæmt bandalagsrétti kemur fram. Þá er vísað til þess markmiðs EES-samningsins að skapa einsleitt efnahagssvæði, til þess hlutverks sem viðurkennt er að einstaklingar muni gegna með því að beita þeim réttindum sem þeir öðlast með samningnum, m.a. fyrir tilstilli dómstóla, og til þess markmiðs að tryggja jafnræði gagnvart einstaklingum og aðilum í atvinnurekstri. Eftirlitsstofnun EFTA heldur því einnig fram að meginreglan um skaðabótaábyrgð ríkisins byggist ekki á framsali á löggjafarvaldi sem færi gegn uppbyggingu EES-samningsins.

46 *Dómstóllinn* vísar fyrst til þess að í EES-samningnum er ekkert tiltekið ákvæði sem leggur grunninn að skaðabótaábyrgð ríkisins vegna þess að landsréttur sé ekki réttilega lagaður að samningnum.

47 Þar sem ekkert slíkt ákvæði er í EES-samningnum kemur til álita hvort skylda ríkisins verði leidd af yfirlýstum tilgangi EES-samningsins og uppbyggingu hans. Markmiðið með EES-samningnum er, eins og fram kemur í 1. mgr. 1. gr. samningsins, að stuðla að stöðugri og jafnri eflingu viðskipta- og efnahagstengsla samningsaðila við sömu samkeppnisskilyrði og eftir sömu reglum með það fyrir augum að mynda einsleitt Evrópskt efnahagssvæði.

48 Gildissvið EES-samningsins kemur fram í 2. mgr. 1. gr. hans, þar sem segir að til þess að ná þeim markmiðum sem að er stefnt skuli samstarfið fela í sér, í samræmi við ákvæði samningsins, sex svið sem þar eru talin: frjálsa vöruflutninga, frjálsa fólksflutninga, frjálsa þjónustustarfsemi, frjálsa fjármagnsflutninga, kerfi sem tryggi að samkeppni raskist ekki og nánari samvinnu á öðrum tilteknum sviðum.

49 Eins og fram kemur í 1. mgr. 1. gr. EES-samningsins er eitt meginmarkmið hans að mynda einsleitt Evrópskt efnahagssvæði. Þetta einsleitnimarkmið kemur einnig fram í fjórða og fimmtánda lið aðfaraorða EES-samningsins.

50 Í fjórða lið aðfaraorðanna kemur fram yfirlýsing samningsaðila:

> "HAFA Í HUGA það markmið að mynda öflugt og einsleitt Evrópskt efnahagssvæði er grundvallist á sameiginlegum reglum og sömu samkeppnisskilyrðum, tryggri framkvæmd, meðal annars fyrir dómstólum, og jafnrétti, gagnkvæmni og heildarjafnvægi hagsbóta, réttinda og skyldna samningsaðila;"

51 Í fimmtánda lið segir:

> "STEFNA AÐ ÞVÍ, með fullri virðingu fyrir sjálfstæði dómstólanna, að ná fram og halda sig við samræmda túlkun og beitingu samnings þessa og þeirra ákvæða í löggjöf bandalagsins sem tekin eru efnislega upp í samning þennan, svo og að koma sér saman um jafnræði gagnvart einstaklingum og aðilum í atvinnurekstri að því er varðar fjórþætta frelsið og samkeppnisskilyrði;"

52 Til að markmiðinu um einsleitni verði náð er mælt fyrir um tvö grundvallaratriði.

53 Í fyrsta lagi skulu efnisákvæði EES-samningsins á þeim sviðum sem samvinnan nær til að mestu leyti vera samhljóða samsvarandi ákvæðum Rómarsamningsins og Stofnsáttmála Kola- og stálbandalagsins. Efnisreglur þessar skulu verða gildandi reglur í þeim EFTA-ríkjum sem aðild eiga að EES-samningnum er ríkin taka þær upp í landsrétt sinn.

54 Í öðru lagi er með EES-samningnum komið á margbrotnu kerfi sem tryggja á einsleita túlkun og beitingu þeirra efnisreglna sem teknar hafa verið upp í landsrétt.

55 Samkvæmt 108. gr. EES-samningsins er sjálfstæðri eftirlitsstofnun komið á fót og skal hún stöðugt fylgjast með framkvæmd og beitingu efnisreglna samningsins í EFTA-ríkjunum sem eru aðilar að samningnum og bregðast við brotum ríkjanna á skyldum þeirra til að framfylgja samningnum. Dómstóll (EFTA-dómstóllinn) er stofnaður til þess að fjalla um eftirlitskerfið og leysa deilumál, m.a. milli EFTA-ríkjanna.

56 Ýmis ákvæði EES-samningsins sjálfs og samnings um stofnun eftirlitsstofnunar og dómstóls, sem EFTA-ríkin gerðu með sér í samræmi við ákvæði 108. gr. EES-samningsins, stuðla einnig að samræmdri og einsleitri túlkun og beitingu efnisreglnanna. Ákvæði 6. gr. EES-samningsins mæla fyrir um að efnislega samhljóða ákvæði skuli túlka í samræmi við dóma dómstóls EB sem máli skipta

og kveðnir voru upp fyrir undirritunardag samningsins. Þá skal samkvæmt 3. gr. samningsins um eftirlitsstofnun og dómstól taka tilhlýðilegt tillit til þeirra dóma sem máli skipta og kveðnir hafa verið upp eftir undirritunardag EES-samningsins. Samkvæmt ákvæðum 105. gr. og 106. gr. skal sameiginlega EES-nefndin stöðugt hafa til skoðunar þróun dómsúrlausna dómstóls EB og EFTA-dómstólsins og kerfi skal komið upp til að skiptast á upplýsingum um dóma EFTA-dómstólsins, dómstóls EB og dómstóls EB á fyrsta dómstigi. Framkvæmdastjórn Evrópubandalaganna og Eftirlitsstofnun EFTA skulu vinna saman, skiptast á upplýsingum og ráðum um eftirlitsstefnu og einstök mál.

57 Annað mikilvægt markmið EES-samningsins er að tryggja einstaklingum og aðilum í atvinnurekstri jafnræði og jöfn samkeppnisskilyrði og raunhæfa leið til að fylgja þeim réttindum eftir. Hér má enn vísa til fjórða og fimmtánda liðs í aðfaraorðum EES-samningsins (sjá lið 50 og 51 hér að framan) og sérstaklega til áttunda liðs aðfaraorðanna, þar sem segir:

> "ERU SANNFÆRÐIR UM að einstaklingar muni gegna mikilvægu hlutverki á Evrópska efnahagssvæðinu vegna beitingar þeirra réttinda sem þeir öðlast með samningi þessum og þeirrar verndar dómstóla sem þessi réttindi njóta."

58 Dómstóllinn tekur mið af því að ákvæðum EES-samningsins er í ríkum mæli ætlað að vera til hagsbóta einstaklingum og aðilum í atvinnurekstri á öllu Evrópska efnahagssvæðinu. Því veltur framkvæmd samningsins á því að einstaklingar og lögaðilar, sem tryggð eru þessi réttindi, geti byggt á þeim.

59 Með vísan til þess sem að framan greinir telur dómstóllinn að EES-samningurinn sé þjóðréttarsamningur sem er sérstaks eðlis (*sui generis*) og sem felur í sér sérstakt og sjálfstætt réttarkerfi. EES-samningurinn kemur ekki á fót tollabandalagi heldur þróuðu fríverslunarsvæði, sjá dóm í máli E-2/97 *Maglite* [1997] EFTA Court Report 127. Samruni sá sem EES-samningurinn mælir fyrir um gengur ekki eins langt og er ekki eins víðfemur eins og samruni sá sem Rómarsamningurinn stefnir að. Hins vegar ganga markmið EES-samningsins lengra og gildissvið hans er víðtækara en venjulegt er um þjóðréttarsamninga.

60 Dómstóllinn telur að markmiðið um einsleitni og það markmið að koma á og tryggja rétt einstaklinga og aðila í atvinnurekstri til jafnræðis og jafnra tækifæra komi svo skýrt fram í samningnum, að EFTA-ríkjunum, sem aðild eiga að samningnum, hljóti að bera skylda til að sjá til þess að það tjón fáist bætt sem hlýst af því að landsréttur er ekki réttilega lagaður að tilskipunum.

61 Ákvæði 3. gr. EES-samningsins rennir frekari stoðum undir þá skyldu samningsaðila að sjá til þess að tjón fáist bætt. Samkvæmt 3. gr. skulu samningsaðilar gera allar viðeigandi ráðstafanir, hvort sem er almennar eða

sérstakar, til að tryggja að staðið verði við þær skuldbindingar sem af samningnum leiðir, sjá dóm frá 30. apríl 1998 í máli E-7/97 *Eftirlitsstofnun EFTA* gegn *Noregi*, sem enn er óbirtur. Að því er lýtur að aðlögun landsréttar að tilskipunum sem eru hluti EES-samningsins felur þetta í sér að samningsaðilum ber skylda til að bæta það tjón sem hlýst að því að löggjöf er ekki réttilega löguð að tilskipunum.

62 Það leiðir af því sem að framan greinir að það er meginregla EES-samningsins að samningsaðilum ber skylda til að sjá til þess að það tjón fáist bætt sem einstaklingar verða fyrir vegna vanefnda ríkisins á skuldbindingum sínum samkvæmt EES-samningnum og sem viðkomandi EFTA-ríki ber ábyrgð á.

63 Það leiðir af 7. gr. EES-samningsins og bókun 35 við hann að EES-samningurinn felur ekki í sér framsal löggjafarvalds. Meginreglan um skaðabótaábyrgð ríkisins er hins vegar hluti EES-samningsins og er því eðlilegt að lög sem lögfesta meginmál samningsins séu skýrð svo að meginreglan um skaðabótaábyrgð ríkisins felist einnig í þeim.

Skilyrði bótaábyrgðar

64 Þótt reglan um skaðabótaábyrgð ríkisins felist þannig í EES-samningnum fara skilyrði bótaréttar sem leiðir af reglunni eftir eðli þeirrar vanrækslu ríkisins á skuldbindingum sínum sem rekja má tjónið til.

65 Í því tilviki að landsréttur sé ekki réttilega lagaður að ákvæðum tilskipunar, eins og krafist er í 7. gr. EES-samningsins, leiðir það af þessu ákvæði, til þess að það nái tilgangi sínum, að krefjast má skaðabóta að þremur skilyrðum uppfylltum.

66 Í fyrsta lagi verður það að felast í tilskipuninni að einstaklingar öðlist tiltekin réttindi og ákvæði tilskipunarinnar verða að bera með sér hver þau réttindi eru. Í öðru lagi verður að vera um nægilega alvarlega vanrækslu á skuldbindingum ríkisins að ræða. Í þriðja lagi verður að vera orsakasamband milli vanrækslu ríkisins á skuldbindingum sínum og þess tjóns sem tjónþoli verður fyrir.

67 Að því er lýtur að því máli sem hér er til umfjöllunar verður að byggja á því að markmið tilskipunar ráðsins 80/987/EBE, eins og henni hefur verið breytt, sé að veita launþegum rétt á ábyrgð á ógreiddum launakröfum. Af sambærilegum ástæðum og þeim sem greinir í framkvæmd dómstóls EB, verður umfang og innihald þess réttar afmarkað á grundvelli ákvæða tilskipunarinnar, sjá til samanburðar dóm í sameinuðum málum C-6/90 og C-9/90, *Francovich o.fl.* [1991] ECR[3] I-5357, lið 10 o.áfr. Fyrsta skilyrðinu virðist því vera fullnægt.

[3] European Court Reports, þ.e. dómasafn dómstóls EB.

68 Við mat á öðru skilyrðinu, hvort um nægilega alvarlega vanrækslu sé að ræða, skiptir mestu máli hvort samningsaðilinn með bersýnilegum og alvarlegum hætti leit fram hjá þeim takmörkunum sem eru á svigrúmi ríkisins til mats við ákvarðanatöku.

69 Þau atriði sem dómstóll sá sem fjallar um málið getur metið eru m.a. hversu skýrt og nákvæmt það ákvæði er sem farið er gegn, hversu mikið mat ákvæðið eftirlætur innlendum stjórnvöldum og hvort um er að ræða vísvitandi brot á samningsskuldbindingum sem leiddi til tjóns eða brot sem ekki var framið af ásetningi. Þá verður litið til þess hvort lögvilla var afsakanleg eða óafsakanleg, hvort afstaða EES-stofnunar eða stofnunar Evrópubandalaganna kunni að hafa stuðlað að vanrækslunni og hvort innleidd eru lög eða framkvæmd, eða þeim viðhaldið, sem eru andstæð EES-samningnum.

Málskostnaður

70 Ríkisstjórn Noregs, ríkisstjórn Svíþjóðar, ríkisstjórn Bretlands, Eftirlitsstofnun EFTA og Framkvæmdastjórn Evrópubandalaganna, sem hafa skilað greinargerðum til dómstólsins, skulu bera sinn málskostnað. Að því er lýtur að aðilum málsins verður að líta á málsmeðferð fyrir EFTA-dómstólnum sem þátt í meðferð málsins fyrir Héraðsdómi Reykjavíkur og kemur það í hlut þess dómstóls að kveða á um málskostnað.

Með vísan til framangreindra forsendna lætur

DÓMSTÓLLINN

uppi svohljóðandi ráðgefandi álit um spurningar þær sem Héraðsdómur Reykjavíkur beindi til dómstólsins með úrskurði frá 5. nóvember 1997 og beiðni dagsettri 12. nóvember 1997:

1. Gerð þá sem er að finna í 24. tl. í viðauka XVIII við Samninginn um Evrópska efnahagssvæðið (tilskipun ráðsins 80/987/EBE frá 20. október 1980 um samræmingu á lögum aðildarríkjanna um vernd til handa launþegum verði vinnuveitandi gjaldþrota) verður að skýra á þann veg að það sé andstætt henni að á Íslandi séu í gildi lagaákvæði sem útiloka launþega sem er systkini eiganda 40% hlutar í gjaldþrota fyrirtæki sem launþeginn vann hjá frá þeirri greiðsluábyrgð sem mælt er fyrir um í 3. gr. tilskipunarinnar vegna þessa skyldleika.

2. Aðilum EES-samningsins ber skylda til að sjá til þess að það tjón fáist bætt sem einstaklingur verður fyrir vegna þess að landsréttur er ekki réttilega lagaður að ákvæðum tilskipunar sem er hluti EES-samninsins.

Bjørn Haug Þór Vilhjálmsson Carl Baudenbacher

Kveðið upp í heyranda hljóði í Lúxemborg 10. desember 1998.

Gunnar Selvik
dómritari

Bjørn Haug
forseti